Rashi on Zephaniah
רש"י על צפניה
merged
https://www.sefaria.org/Rashi_on_Zephaniah
This file contains merged sections from the following text versions:
-Sefaria vocalized edition
-sefaria.org

רש"י על צפניה

Chapter 1

Verse 1

Verse 2

אָסֹף אָסֵף. לְשׁוֹן ׳כִּכְלָיוֹן׳, כְּמוֹ (שופטים יח:כה) ״וְאָסַפְתָּ אֶת נַפְשְׁךָ״ דְּמִיכָה. וְאָלֶ״ף חֲסֵרָה בְּתֵיבָה שְׁנִיָּה, שֶׁהֲרֵי הָיָה לוֹ לִכְתֹּב ״אֶאֱסֹף״, אֲבָל יֵשׁ כָּאֵלֶּה הַרְבֵּה, כְּמוֹ ״לֹא יָהֵל שָׁם עֲרָבִי״ (ישעיהו יג:כ), שֶׁהוּא כְּמוֹ ״לֹא יֶאֱהַל״.

Verse 3

וְהַמַּכְשֵׁלוֹת אֶת הָרְשָׁעִים. הֵם הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

Verse 4

אֶת שְׁאָר הַבַּעַל. שֶׁלֹּא תְהֵא שְׁאֵרִית לְזִכְרוֹנוֹ.
הַכְּמָרִים עִם הַכֹּהֲנִים. ״פֻּלְחֵיהוֹן עִם כּוּמְרֵיהֶם״.

Verse 5

וְאֶת הַנִּשְׁבָּעִים לַה׳. וְחוֹזְרִים וְנִשְׁבָּעִים בְּמַלְכָּם, בַּעֲבוּדָה זָרָה שֶׁלָּהֶם. עוֹשִׂין עֲבוֹדָה זָרָה עִקָּר, לוֹמַר: אִם אֵין אַתָּה מַאֲמִין בִּשְׁבוּעַת ה׳, הֲרֵינִי נִשְׁבָּע לְךָ בַּעֲבוֹדָה זָרָה.

Verse 6

Verse 7

הִקְדִּישׁ קְרֵאָיו. זִמֵּן חֵילוֹתָיו לְיוֹם מוּעָד.

Verse 8

מַלְבּוּשׁ נָכְרִי. תַּכְשִׁיטֵי עֲבוֹדָה זָרָה.

Verse 9

הַדּוֹלֵג עַל הַמִּפְתָּן. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: ״דְּמָהַלְכִין בְּנִימוּסֵי פְּלִשְׁתָּאֵי״, שֶׁלֹּא הָיוּ דּוֹרְכִים עַל מִפְתַּן דָּגוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר: ״עַל כֵּן לֹא יִדְרְכוּ כֹהֲנֵי דָגוֹן וְגוֹ׳״ (שמואל א ה:ה).

Verse 10

מִשַּׁעַר הַדָּגִים. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: ״מִתְּרַע נוּנָיָא״. וְשַׁעַר הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם וְכָךְ שְׁמוֹ.

מִן הַמִּשְׁנָה. מִשַּׁעַר הָעוֹפוֹת שֶׁהוּא שֵׁנִי לוֹ.

Verse 11

וּשְׁבֵי הַמַּכְתֵּשׁ. "נַחֲלָא דְקִדְרוֹן", שֶׁעֲמֵקָה כְּמַכְתֶּשֶׁת זֶה, תִּרְגֵּם יוֹנָתָן. וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה: מִשַּׁעַר הַדָּגִים – זוֹ עַכּוֹ הַנְּתוּנָה בְּחֵיקוֹ שֶׁל הַיָּם, שֶׁשָּׁם נְצוֹדִים דָּגִים הַרְבֵּה.
מִן הַמִּשְׁנָה. לוֹד, שֶׁהִיא מִשְׁנָה לִירוּשָׁלַיִם.
מֵהַגְּבָעוֹת. זוֹ צִפּוֹרִי, שֶׁיּוֹשֶׁבֶת בְּרָאשֵׁי הֶהָרִים כְּצִפּוֹר.
וּשְׁבֵי הַמַּכְתֵּשׁ. זוֹ טְבֶרְיָא, שֶׁעֲמוּקָה מִכָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
כִּי נִדְמָה כָּל עַם כְּנַעַן. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: "אֲרֵי אֲתַר כָּל עַמָּא דְּדָמֵי עוֹבָדֵיהוֹן לְעוֹבְדֵי עַמָּא דְּאַרְעָא דִכְנָעַן".
כָּל נִטְילֵי כֶּסֶף. "כָּל עֲתִירֵי נִכְסַיָּא" טְעוּנֵי מַשָּׂא כֶּסֶף וְזָהָב, כְּמוֹ (משלי כז:ג) "כֹּבֶד הָאֶבֶן וְנֵטֶל הַחוֹל", לְשׁוֹן מַשָּׂא.

Verse 12

אֲחַפֵּשׂ אֶת יְרוּשָׁלַיִם בַּנֵּרוֹת. אֲדַקְדֵּק בַּעֲוֹנוֹתֵיהֶם.
הַקֹּפְאִים. הַצָּפִים עַל שְׁמָרֵיהֶם. "וַיָּצָף הַבַּרְזֶל" (מלכים ב ו:ו) מְתַרְגְּמִינַן: "וּקְפָא פַּרְזְלָא".
הָאֹמְרִים בְּלִבָּם לֹא יֵיטִיב ה'. לְעוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ.
וְלֹא יָרֵעַ. לְעוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ.

Verse 13

Verse 14

מַר צֹרֵחַ שָׁם גִּבּוֹר. הַגִּבּוֹר יִצְרַח שָׁם בְּקוֹל מַר.

Verse 15

יוֹם שׁוֹאָה. לְשׁוֹן שְׁמָמוֹן,
וּמְשׁוֹאָה. שְׁמָמוֹן יוֹתֵר.

Verse 16

Verse 17

וַהֲצֵרֹתִי לָאָדָם. לְיִשְׂרָאֵל הַקְּרוּיִים אָדָם.
וּלְחֻמָּם. בְּשָׂרָם. וּלְשׁוֹן עֲרָבִי, בָּשָׂר קוֹרִין לְאֵל לַחַם,
כַּגְּלָלִים. רְעִי.

Chapter 2

Verse 1

הִתְקוֹשְׁשׁוּ. הִתְלַקְּטוּ וְאִסְפוּ יַחַד, כְּמוֹ "לְקֹשֵׁשׁ קַשׁ" (שמות ה:יב).
וְקוֹשׁוּ. מַעֲשֵׂיכֶם. הַשְׁוּ מַעֲשֵׂיכֶם לְדַעַת קוֹנְכֶם. וְרַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה דָּרְשׁוּ: קַשֵּׁט עַצְמְךָ וְאַחַר כָּךְ קַשֵּׁט אֲחֵרִים. עֲשׂוּ שְׁנֵיהֶם לְשׁוֹן 'הֶקֵּשׁ', אָדָם הַמַּשְׁוֶה עַצְמוֹ וּמְיַשֵּׁר דַּרְכּוֹ.
הַגּוֹי לֹא נִכְסָף. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: "דְּלָא חֲמַד לְמֵיתַב לְאוֹרָיְתָא".

Verse 2

בְּטֶרֶם לֶדֶת חֹק. לִפְנֵי בֹּא הַגְּזֵרָה.

כְּמֹץ עָבַר. הֲרֵי זֶה מִקְרָא קָצָר, כְּמֹץ הָעוֹבֵר מִלִּפְנֵי רוּחַ, וּכְעָשָׁן הָעוֹבֵר מִלִּפְנֵי הַשֶּׁמֶשׁ. וְזֶהוּ תַּרְגּוּמוֹ שֶׁל "עָבַר יוֹם". כָּךְ תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: "תֶּהֱווֹן דָּמַן לְכְמוֹצָא דְּנָשַׁב בֵּיהּ רוּחָא, וְזֶהוּ תַּרְגּוּמוֹ שֶׁל "עָבַר יוֹם". נֶפֶשׁ אַחֵר: כְּטוֹלָא דְּעָדוֹ וְכוּ'", זֶהוּ לְשׁוֹן 'צֵל', וּכְתִרְגּוּמָא דְּעָדֵי מִן קֳדָם יוֹמָא".

Verse 3

Verse 4

כִּי עַזָּה עֲזוּבָה תִהְיֶה. כִּי אִם תַּעֲשׂוּ כֵן, אֶפְקֹד עַל שְׁכֶנֵיכֶם הָרָעִים – פְּלֶשֶׁת וְעַמּוֹן וּמוֹאָב, כְּמוֹ שֶׁהַנָּבִיא מְסַדְּרָן וְהוֹלֵךְ.
בַּצָּהֳרַיִם יְגָרְשׁוּהָ. אַשְׁדּוֹד שְׁמָהּ, וּבַצָּהֳרַיִם אֲשֶׁר יָשֹׁד בָּהּ קֶטֶב יְגָרְשׁוּהָ וּתְהִי שְׁדוּדָה. דָּבָר אַחֵר: בַּצָּהֳרַיִם יְגָרְשׁוּהָ – מָקוֹם מִרְעֶה צֹאן הָיָה, וְצָהֳרַיִם קָשֶׁה לָצֵאת בּוֹ צֹאן, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "אֵיכָה תַּרְבִּיץ בַּצָּהֳרָיִם" (שיר השירים א:ז).

Verse 5

חֶבֶל הַיָּם. "סְפַר יַמָּא". וּלְשׁוֹן 'חֶבֶל' – מִדַּת הַקַּרְקַע הִיא, שֶׁמּוֹדְדִין בְּחֶבֶל. כְּלוֹמַר הַסָּמוּכִים לַיָּם.
גּוֹי כְּרֵתִים. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: "עַמָּא דְּמֶחֱיָבִין לְאִשְׁתְּצָאָה". וּמִי הֵן יוֹשְׁבֵי חֶבֶל הַיָּם? כְּנַעַן אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים, כִּי פְּלִשְׁתִּים יוֹשְׁבִים עַל שְׂפַת הַיָּם הָאַחֲרוֹן בְּמַעֲרָבָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּתוֹךְ מִצְרֵי תְּחוּמֶיהָ. וְאַף שֶׁדּוֹרְשׁוֹ יוֹנָתָן לְכֻלָּהֶן, "גּוֹי כְּרֵתִים" – מְדִינָה הִיא בַּפְּלִשְׁתִּים וּשְׁמָהּ כְּרֵתִי. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּצִקְלָג: "אֲנַחְנוּ פָּשַׁטְנוּ עַל נֶגֶב הַכְּרֵתִי וְעַל אֲשֶׁר לִיהוּדָה" (שמואל א ל:יד), וְתִרְגֵּם יוֹנָתָן: "עַל דָּרוֹם כְּרֵתִי". וּלְמַטָּה כָּתוּב: "בְּכָל הַשָּׁלָל הַגָּדוֹל אֲשֶׁר לָקְחוּ מֵאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וּמֵאֶרֶץ יְהוּדָה" (שם ל:טז).

Verse 6

נְוֹת כְּרֹת רוֹעִים. נְוֵה עֲרָאי שֶׁיִּכְרוּ בָּהּ הָרוֹעִים לָהֶם בַּבֹּקֶר. כְּרֹת לְשׁוֹן "וַיִּכְרֶה לָהֶם כֶּרֶה גְּדוֹלָה" (מלכים ב ו:כג).

Verse 7

וְהָיָה חֶבֶל לִשְׁאֵרִית בֵּית יְהוּדָה. וְהָיָה אוֹתוֹ הַגְּבוּל גּוֹרָל לִשְׁאֵרִית בְּנֵי יְהוּדָה. חֶבֶל זֶה לְשׁוֹן 'גּוֹרָל', הוּא, וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: "וִיהֵי עַדְבָּא לִשְׁאָרָא דְּבֵית יְהוּדָה".

Verse 8

אֲשֶׁר חָרְפוּ אֶת עַמִּי. כְּשֶׁהָיוּ מוֹלִיכִין יִשְׂרָאֵל בַּגּוֹלָה לְצַד אֶרֶץ כַּשְׂדִּים, וְהָיוּ עוֹבְרִין דֶּרֶךְ עַמּוֹן וּמוֹאָב, וְרוֹאִים יִשְׂרָאֵל בּוֹכִים וְגוֹנְחִים וְצוֹעֲקִין, הָיוּ מוֹנִין אוֹתָן וְאוֹמְרִים: מַה לָּכֶם לִהְיוֹת סְגוּפִים? מַה תִּבְכּוּ? הֲלֹא לְבֵית אֲבִיכֶם אַתֶּם הוֹלְכִים – "בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם" (יהושע כד:ב).
וַיַּגְדִּילוּ עַל גְּבוּלָם. וַיִּתְגָּאוּ עַל גְּבוּלָם.

Verse 9

כִּי מוֹאָב כְּסְדֹם תִּהְיֶה. גַּם אַתֶּם לְקַדְמַתְכֶם תָּשׁוּבוּ. לוֹט אֲבִיכֶם לֹא מִסְּדוֹם הָיָה מִמְּשַׁק חָרוּל. הַשְׁמָעַת קוֹל, כְּמוֹ "מַשַּׁק גֶּבִים" (ישעיהו לג:ד). וְאַף מ"ם הָרִאשׁוֹנָה יְסוֹד הִיא בַּתֵּבָה, כְּמוֹ "מִמְשַׁח הַסּוֹכֵךְ" (יחזקאל כח:יד). "מִמְשַׁק חָרוּל" – הַשְׁמָעַת קוֹל חֲרוּלִים הַגְּדֵלִים שָׁם מֵאֵיזוֹ עוֹבֵר, וְהֵן נוֹקְשִׁין זוֹ עַל זוֹ וּמַשְׁמִיעוֹת קוֹל וּמִכְרֶה מֶלַח. מְקוֹם כְּרִיַּת מֶלַח.

Verse 10

Verse 11

כִּי רָזָה. הִתִּישׁ כֹּחָם.

וְיִשְׁתַּחֲווּ לוֹ. כְּשֶׁיִּרְאוּ שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ יִרְאָתָן.

Verse 12

גַּם אַתֶּם כּוּשִׁים. כְּשֶׁגָּלוּ שָׁם יִשְׂרָאֵל מֵעֵבֶר לְנַהֲרֵי כּוּשׁ.

Verse 13

עַל צָפוֹן. אַשּׁוּר בַּצָּפוֹן אֵצֶל בָּבֶל.
נִינְוֵה. הוּא רֹאשׁ לְאַשּׁוּר.

Verse 14

כָּל חַיְתוֹ גוֹי. כָּל בֶּהֱמוֹת הַגּוֹיִם.
קָאַת וְקִפֹּד. עוֹפוֹת.
בְּכַפְתּוֹרֶיהָ. פומל"ש שֶׁבְּרֹאשׁ הַגָּג.
חֹרֶב בַּסַּף. הַחֹרְבָן יִהְיֶה נְכָר בְּסִפֵּי הַבַּיִת.
קוֹל יָשׁוֹרֵר בַּחַלּוֹן. קוֹל הָעוֹפוֹת מְצַפְצְפִים בַּחֲלוֹנוֹת.
כִּי אַרְזָהּ עֵרָה. כִּי אֲרָזֶיהָ עִקֵּר וְשִׁרַּשׁ, כְּמוֹ "עֲרוּ עָרוּ" (תהלים קלז:ז). וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם: "וְטַלְלָהּ סָתְרוּ" – הוּא גַּג הַבַּיִת הַסָּפוּן בְּאֶרֶז, שֶׁאֲפִלּוּ בָּתֵּי אֲבָנִים מְסַכְּכִין בִּנְסָרִים שֶׁל עֵץ.

Verse 15

וַאֲפֵס זוּלָתִי.

Chapter 3

Verse 1

הוֹי מֹרְאָה וְנִגְאָלָה. עַד עַכְשָׁיו דִּבֵּר בְּנִינְוֵה, וְעַכְשָׁיו חוֹזֵר עַל יְרוּשָׁלַיִם: הוֹי, שֶׁתְּהֵא לְבַז וּלְסָחִי כְּרֹאִי, וּתְהֵא מְגֹאֶלֶת בִּצְחָן עֲוֹנָהּ. מֹרְאָה – כְּמוֹ "מֻרְאָתוֹ" (ויקרא א:טז), "וְשַׁמְתִּיךְ כְּרֹאִי" (נחום ג:ו).
הָעִיר הַיּוֹנָה. כְּיוֹנָה פּוֹתָה אֵין לֵב.

Verse 2

Verse 3

זְאֵבֵי עֶרֶב. הַמְּהֻמָּרִים לֶאֱכֹל טֶרֶף בַּלַּיְלָה.
לֹא גָרְמוּ לַבֹּקֶר. לֹא הִשְׁאִירוּ אַף הָעֲצָמוֹת לִגְרֹם לַבֹּקֶר.

Verse 4

הֲמֻסּוּ תּוֹרָה. לֹא הוֹרוּ אוֹתָהּ לְשׁוֹאֲלֵיהֶם.

Verse 5

ה' צַדִּיק. הִשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ בְּקִרְבָּם, וּלְפִיכָךְ אֵינוֹ יָכוֹל לִרְאוֹת בְּמַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, כִּי צַדִּיק הוּא וְאֵין עַוְלָה לְפָנָיו.
מִשְׁפָּטוֹ יִתֵּן לָאוֹר. נוֹתֵן לָאוֹר, דָּן דִּין אֱמֶת לַאֲמִתּוֹ.
וְלֹא יוֹדֵעַ עַוָּל בּוֹשֶׁת. וְכָל זֶה לֹא נָתְנוּ שׁוֹפְטֵי עָוֶל שֶׁבְּתוֹכָהּ אֶל לֵבָם לְהִתְבַּיֵּשׁ מִן הַצַּדִּיק הַשּׁוֹכֵן בֵּינֵיהֶם.

Verse 6

הִכְרַתִּי גוֹיִם. הֶבֵאתִי פִּרְעָנוּת עַל הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת כְּדֵי שֶׁתִּרְאוּ וְתִירָאוּ, כְּמוֹ שֶׁהוּא מְסַיֵּם וְהוֹלֵךְ: "אָמַרְתִּי אַךְ תִּירְאִי אוֹתִי".

Verse 7

וְלֹא יִכָּרֵת מְעוֹנָהּ. וְלֹא יֶחֱרְבוּן מְדוֹרֶיהָ.
כָּל אֲשֶׁר פָּקַדְתִּי עָלֶיהָ. וְלֹא יִכָּרֵת מִמֶּנּוּ כָּל הַטּוֹב אֲשֶׁר צִוִּיתִי לְהָבִיא עָלֶיהָ.

Verse 8

קוּמִי לְעַד. שֶׁאָקוּם לְהִתְוַעֵד עֲלֵיכֶם.

Verse 9

Verse 10

מֵעֵבֶר לְנַהֲרֵי כוּשׁ. יוּבִילוּן לִי מִנְחָה.
עֲתָרַי. אֶת הַמִּתְפַּלְלִין אֵלַי.
בַּת פּוּצַי. כְּנֶסֶת נְפוּצוֹתַי אֲשֶׁר הֲפִיצוֹתִי.

Verse 11

לֹא תֵבוֹשִׁי מִכָּל עֲלִילוֹתַיִךְ. כִּי כְּבָר לָקִית וְנִרְצָה עֲוֹנֵךְ.

Verse 12

עַם עָנִי וָדָל. עַם עֲנָוָתָן וּמְקֻבָּל עֶלְבָּן.

Verse 13

Verse 14

Verse 15

מִשְׁפָּטַיִךְ. יְסוֹרֶיךְ, וּשְׁטִיצ"א בְּלַע"ז.

Verse 16

Verse 17

גִּבּוֹר יוֹשִׁיעַ. גִּבּוֹר הוּא אֲשֶׁר יוֹשִׁיעַ מִן הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.
יָחֵרִישׁ בְּאַהֲבָתוֹ. יְכַסֶּה עַל פְּשָׁעֵיךְ בְּאַהֲבָתוֹ, וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: "יְכִבּוֹשׁ עַל חוֹבֵךְ בְּרַחֲמָתֵיהּ".

Verse 18

נוּגֵי מִמּוֹעֵד. אָסַפְתִּי אֶת הַמּוּצָאִים מִמּוֹעֲדֵי, שֶׁלֹּא הָיוּ מְשַׁמְּרִים שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים.
כְּלִמָּתִי. אָסַפְתִּי.
מִמֵּךְ הָיוּ. מֵעָמֵךְ הָיוּ.
מַשָּׂאת עָלֶיהָ חֶרְפָּה. עַל אוֹתָהּ אַשְׁמָה הָיָה לָךְ מַשָּׂאת חֶרְפָּה.
נוּגֵי. לְשׁוֹן 'הוֹצָאָה', כְּמוֹ "הָגוֹ סִיגִים" (משלי כה:ד), "כַּאֲשֶׁר הוּגָה מִן הַמִּסְלָה" (שמואל ב כ:יג). וְאֵין שֹׁרֶשׁ בַּתֵּבָה אֶלָּא הַגִּימֶ"ל לְבַדָּהּ.

Verse 19

הִנְנִי עֹשֶׂה. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: "הָא אֲנָא עָבֵיד גְּמִירָא". וְיֵשׁ לְפוֹתְרוֹ לְשׁוֹן ׳עִשּׁוּי׳, כְּמוֹ "וְעַסּוֹתֶם רְשָׁעִים" (מלאכי ג:כא).
בְּכָל הָאָרֶץ בָּשְׁתָּם. בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם לְבָשְׁתָּם, שָׁם אֶתְּנֵם לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה.